

Bosna i Hercegovina: Zaključna izjava misije MMF-a po članu IV u 2022. godini

OBJAVITI BEZ ODLAGANJA

U Zaključnoj izjavi izneseni su preliminarni nalazi članova misije MMF-a na kraju njihove službene posjete (ili "misije"), najčešće nekoj od zemalja članica MMF-a. Misije se provode u sklopu redovnih (obično godišnjih) konsultacija u vezi s [članom IV](#) Statuta MMF-a, u kontekstu zahtjeva za korištenjem sredstava MMF-a (kredit od MMF-a), kao dio razgovora u okviru programa pod nadzorom stručnjaka MMF-a ili kao dio drugih oblika praćenja ekonomskih kretanja koje provode stručnjaci MMF-a.

Vlasti su pristale na objavu ove Izjave. U ovoj su Izjavi iznesena stajališta članova misije MMF-a, koja ne odražavaju nužno i stajališta Izvršnog odbora MMF-a. Na osnovu preliminarnih nalaza ove misije, stručnjaci MMF-a pripremit će izvještaj koji će, nakon što ga odobri uprava, biti predstavljen Izvršnom odboru MMF-a radi rasprave i donošenja odluke.

Sarajevo, Bosna i Hercegovina – 25. mart/ožujak 2022. godine: *Rat u Ukrajini uzdrmao je evropsku ekonomiju, te postavio nove izazove za Bosnu i Hercegovinu koja se upravo oporavila od krize izazvane pandemijom COVID-19. Na perspektivu ekonomske aktivnosti dodatno utiču unutarne napetosti i nedostatak konsenzusa po pitanju reformi koje bi pomogle jačanju integracije ekonomije kako unutar zemlje tako i sa međunarodnim tržištima. Neposredni ekonomski utjecaj rata je veliki porast cijena hrane i goriva, koji već ima teške posljedice na mnoga domaćinstva i preduzeća i koji će trajati određeno vrijeme.*

Pravilan odgovor je značajno povećanje javne podrške za najugroženije kategorije, uz izbjegavanje smanjenje poreza ili akciza što bi bilo skupo i loše usmjereno. Ovo je također pravo vrijeme da se dodatno ojača okvir finansijske stabilnosti, jer je nedavni događaj sa Sberbankom naglasio potrebu za popunjavanjem praznina. Hitni prioritet je uspostava jedinstvenog fonda za restrukturiranje banaka kako bi se olakšalo restrukturiranje banaka i osiguranje likvidnosti u vanrednim slučajevima. Valutni odbor i dalje je uporište stabilnosti u inače neizvjesnom okruženju.

U smislu budućnosti, strukturalne reforme od presudnog su značaja za unapređenje poslovnog okruženja, stimuliranje zapošljavanja u privatnom sektoru i borbu protiv korupcije. Aktivnosti na ovim reformama trebaju se ponovo započeti što je prije moguće.

Ekonomska perspektiva

Ekonomija Bosne i Hercegovine (BiH) oporavlja se od efekata pandemije COVID-19. Prema procjenama, rast je pospješen i dostigao je vrijednost od 5,8 posto u 2021. godini, potaknut snažnom vanjskom potražnjom, snažnom domaćom

potrošnjom i oživljavanjem turizma. Snažna ekonomska aktivnost ujedno je i odraz mjera koje su vlade poduzele u pogledu COVID-19 i njihove odluke da ne uvode mjere zatvaranja tokom valova pandemije izazvanih sojevima Delta i Omicron usprkos porastu broja zaraženih zbog oklijevanja stanovništva u pogledu vakcinacije.

Perspektiva je veoma neizvjesna s obzirom na rat u Ukrajini koji je u toku, te na unutarnje političke napetosti. Prvi efekti rata osjetili su se u finansijskom sektoru te u gubitku povjerenja, kao i u pogledu troškova domaćinstava na hranu i prevoz. Iako su direktne ekonomske veze sa Rusijom i Ukrajinom ograničene, ekonomija BiH osjetljiva je na rastuće cijene roba, usporeniji ekonomski rast u Evropi i strožije finansijske uvjete kao rezultat ovog rata. Na domaćem planu, političke napetosti, uključujući i u pogledu uloge institucija na državnom nivou, paralizirale su reforme i negativno utjecale na raspoloženje investitora. Očekujemo da će rast ove godine oslabiti do nivoa od 2,5 posto, dok će se prosječna godišnja inflacija prema očekivanjima povećati na 6,5 posto. Ipak, naše prognoze podložne su velikoj neizvjesnosti. Kašnjenja u formiranju vlada poslije općih izbora u oktobru/listopadu mogla bi dodatno potkopati ekonomske izgleda, dok potencijalna pojava novih sojeva COVID-19 predstavlja još jedan rizik.

Fiskalna politika

Oporavak ekonomske aktivnosti pomogao je očuvanju fiskalnog bilansa.

Procjenjuje se da se fiskalna pozicija promijenila iz deficita (4,7 posto BDP-a) u 2020. godini u neutralnu u 2021. godini. Prihodi koje je prikupila Uprava za indirektno oporezivanje dostigli su rekordno visok nivo, potaknuti snažnom privatnom potrošnjom i višim cijenama. Vanjsko finansiranje je bilo obimno, uključujući finansiranje od strane MMF-a (alokacija SDR-a 306 miliona eura) i Evropske unije (125 miliona eura makrofinansijske pomoći) uz emisiju 300 miliona eura euroobveznica Republike Srpske. Što se tiče rashoda, vlasti su na odgovarajući način smanjile fiskalnu podršku povezanu s pandemijom.

Fiskalna politika trebala bi ublažiti utjecaj visokih cijena hrane i goriva na najugroženije i očuvati rezerve s obzirom na neizvjesnu situaciju. Usporavanje ekonomije dovesti će do manjeg rasta prihoda i većeg fiskalnog deficita. Nikako ne preporučujemo uvođenje diferenciranih stopa PDV-a kako bi se odgovorilo na inflaciju. Smanjenje stope na osnovne artikle je skup i loše usmjeren instrument za pružanje pomoći domaćinstvima sa niskim prihodima. Pored toga, različite stope bi povećale mogućnosti za prevaru. Umjesto toga, vlasti bi trebale pružiti privremenu, ciljanu pomoć ugroženim domaćinstvima. Imajući u vidu neadekvatnu mrežu socijalne sigurnosti, ukidanje akciza na gorivo moglo bi se razmotriti na privremenoj osnovi. Iako je i to skupa i loše usmjerena mjera, bolja je od trajne promjene porezne politike. Paralelno, vlasti bi trebale nastojati poboljšati mrežu socijalne sigurnosti kako bi bile bolje pripremljene za buduće šokove. Plate u javnom sektoru su već konkurentne i ne trebaju se dodatno povećavati, jer bi to pojačalo inflacijske pritiske i pogoršalo strukturu javne potrošnje.

Dostupni fiskalni prostor trebao bi se iskoristiti za povećanje javnih investicija. Zemlja ima velike i hitne potrebe za investicijama u cestovnu infrastrukturu i zelenu energiju, kao i nizak nivo duga. Vlasti bi trebale koristiti fiskalni prostor za povećanje javnih investicija, po mogućnosti putem dugoročnog finansiranja sa niskim troškovima od međunarodnih finansijskih institucija.

Politike finansijskog sektora i aranžman valutnog odbora

Bankarski sektor se dobro nosio sa krizom izazvanom COVID-19. Banke su ostale dobro kapitalizirane i profitabilne, dok su nekvalitetni krediti nastavili opadati. Nedavna odluka Evropske komisije da je regulatorni i nadzorni okvir u BiH ekvivalentan standardima EU veliko je postignuće agencija za bankarstvo.

No nedavni događaj sa Sberbankom istaknuo je hitnu potrebu za zatvaranjem praznina u mreži finansijske sigurnosti. Povlačenje depozita iz podružnica Sberbank u BiH dovelo je dvije banke od zdravih banaka do ruba propasti za samo nekoliko dana. Brzo djelovanje supervizora olakšalo je prodaju banaka i spriječilo povećanje obima povlačenja depozita. Ovaj događaj je još jednom naglasio hitnu potrebu za uspostavljanjem jedinstvenog fonda za restrukturiranje banaka koji bi mogao olakšati restrukturiranje banaka i osigurati likvidnost u iznimnim slučajevima. Jača mreža finansijske sigurnosti također će zahtijevati bolju saradnju među organima vlasti na državnom i entitetskom nivou. Budući da je situacija vrlo neizvjesna, vlasti bi trebale pojačati praćenje i povećati spremnost za suočavanje s budućim pritiscima na likvidnost ili solventnost.

Aranžman valutnog odbora je dobro poslužio Bosni i Hercegovini, kako u prošlosti tako i sada. Tokom cijele pandemije i nedavno tokom onoga što se desilo sa Sberbankom, valutni odbor je pružao stabilnost jer je održano povjerenje javnosti u valutu. Centralna banka je nedavno ojačala okvir obavezne rezerve tako što je uskladila naknadu za rezerve komercijalnih banaka sa oportunitetnim troškom za držanja strane aktive, što će doprinjeti jačanju njenog bilansa stanja. Pozivi da Centralna banka treba finansirati entitetske budžete i osiguravati likvidnost komercijalnim bankama su neosnovani i prijete stabilnosti valutnog odbora.

Upravljanje i druge reforme

Reforme u polju javnih nabavki i okvira za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti su od ključnog značaja za unapređenje upravljanja. Rasprostranjene su slabosti u upravljanju, što doprinosi ekonomskim neefikasnostima i odvraća strane investicije. Okvir za javne nabavke je neadekvatan i podložan korupciji; trebalo bi izmijeniti zakon, ojačati provedbu, i objavljivati informacije o stvarnim vlasnicima firmi kojima se dodijeli ugovor o nabavci. Da bi se ojačao okvir za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, vlasti treba da isprave nedostatke u tom zakonu i uspostave registar bankovnih računa

fizičkih lica za cijelu zemlju. Digitalizacija, uključujući i korištenje e-nabavki, ima potencijal za jačanje transparentnosti i podizanje produktivnosti.

Potrebne su šire reforme da bi se smanjila nejednakost u dohotku između BiH i EU i da bi došlo do tranzicije ka zelenijoj ekonomiji. Da bi se BiH izvela na put veće stope rasta potreban je politički konsenzus o reformama za unapređenje poslovnog okruženja, jačanje jedinstvenog ekonomskog prostora i bolja integracija BiH na međunarodnim tržištima. Šire reforme su potrebne i da bi se ostvario porast zapošljavanja u privatnom sektoru i da bi se povećala efikasnost i transparentnost javnih preduzeća. Uspješna tranzicija ka zelenijem sektoru energetike zahtijeva postepeno napuštanje korištenja uglja, širenje tržišta prirodnog gasa i eksploataciju velikog potencijala koji BiH ima u oblasti energije vjetra i solarne energije. U konačnici, napredak u svim ovim oblastima učiniti će BiH privlačnijim mjestom za život njenih građana i tako smanjiti odlazak ljudi u druge evropske zemlje.

Misija se zahvaljuje vlastima i svim drugim sagovornicima na konstruktivnim i korisnim diskusijama u Sarajevu i Banja Luci.